

CHAQIRUVGA QADAR BOSHLANG‘ICH TA’LIM O‘QITUVCHILARINING KASBIY-PEDAGOGIK TAYYORGARLIGINING NAZARIY ASOSLARI

Nasibjonov N.N

O‘ZMPU

Harbiy ta’lim yo‘nalishi

1-kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada chaqiruvga qadar boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligi tushunchasi, uning mazmun-mohiyati, tarkibiy qismlari hamda pedagogik nazariyalar asosida yoritiladi. Shuningdek, o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy asoslari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va ularning ta’lim jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari chaqiruvga qadar ta’lim tizimida pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: kasbiy tayyorgarlik, pedagogik kompetensiya, chaqiruvga qadar ta’lim, boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchisi, nazariy asoslar, pedagogik faoliyat.

Abstract: This article discusses the concept of professional and pedagogical training of pre-service primary education teachers, its content, components and pedagogical theories. It also analyzes the theoretical foundations of the formation of teachers' professional competencies, modern pedagogical approaches and their importance in the educational process. The results of the study will serve to improve the quality of training of pedagogical personnel in the pre-service education system.

Keywords: professional training, pedagogical competence, pre-service education, primary education teacher, theoretical foundations, pedagogical activity.

Аннотация: В данной статье рассматривается концепция профессионально-педагогической подготовки будущих учителей начальной школы, ее содержание, компоненты и педагогические теории. Также анализируются теоретические основы формирования профессиональных компетенций учителей, современные педагогические подходы и их значение в образовательном процессе. Результаты исследования послужат для повышения качества подготовки педагогических кадров в системе довузовской подготовки.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, педагогическая компетенция, довузовская подготовка, учитель начальной школы, теоретические основы, педагогическая деятельность.

KIRISH

Bugungi globallashuv va ijtimoiy-siyosiy jarayonlar sharoitida yosh avlodni har tomonlama barkamol, vatanparvar va ijtimoiy faol shaxs sifatida tarbiyalash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, chaqiruvga qadar boshlang‘ich ta’lim bosqichida o‘quvchilarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularda mas’uliyat, intizom va jismoniy

tayyorgarlikni shakllantirishda o‘qituvchining kasbiy-pedagogik tayyorgarligi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Shu bois, chaqiruvga qadar boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligining nazariy asoslarini o‘rganish, uning mazmuni va tuzilmasini aniqlash bugungi ta’lim tizimi oldida turgan dolzarb masalalardan biridir.

Kasbiy-pedagogik tayyorgarlik tushunchasining nazariy talqini

Pedagogika fanida “kasbiy-pedagogik tayyorgarlik” tushunchasi ko‘plab olimlar tomonidan turlicha talqin qilingan. Umumiy ma’noda, kasbiy-pedagogik tayyorgarlik — bu o‘qituvchining pedagogik faoliyatni samarali amalga oshirishi uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma, malaka, qadriyat va shaxsiy sifatlar majmuasidir.

A.V. Mudrik, V.A. Slastyonin, N.V. Kuzmina kabi olimlarning tadqiqotlarida kasbiy tayyorgarlik pedagog shaxsining kasbiy faoliyatga psixologik, nazariy va amaliy jihatdan tayyorlik darajasi sifatida izohlanadi. Chaqiruvga qadar ta’lim kontekstida esa bu tayyorgarlik harbiy-pedagogik bilimlar, vatanparvarlik tarbiyasi metodlari va yoshlarning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishini talab etadi.

Chaqiruvga qadar boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchisining kasbiy faoliyati xususiyatlari

Chaqiruvga qadar boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchisining kasbiy faoliyati an’anaviy pedagogik faoliyatdan o‘ziga xos jihatlari bilan farqlanadi. Ushbu faoliyat quyidagi yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

- o‘quvchilarga dastlabki harbiy bilimlarni berish;
- jismoniy va ma’naviy tayyorgarlikni shakllantirish;
- vatanparvarlik va fuqarolik mas’uliyatini tarbiyalash;
- harbiy-intizomiy ko‘nikmalarni rivojlantirish.

Mazkur faoliyatni samarali amalga oshirish uchun o‘qituvchi nafaqat pedagogik, balki harbiy-pedagogik tayyorgarlikka ham ega bo‘lishi zarur.

Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikning tarkibiy komponentlari

Ilmiy manbalarga tayangan holda, chaqiruvga qadar boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligini quyidagi asosiy komponentlarga ajratish mumkin:

1. Motivatsion-kommunikativ komponent

Bu komponent o‘qituvchining kasbga bo‘lgan munosabati, pedagogik faoliyatga qiziqishi, vatanparvarlik g‘oyalari va kasbiy motivatsiyasini o‘z ichiga oladi.

2. Kognitiv (bilimiy) komponent

Mazkur komponent pedagogik, psixologik, metodik hamda chaqiruvga qadar harbiy tayyorgarlikka oid nazariy bilimlar majmuasini ifodalaydi.

3. Amaliy-faoliyat komponenti

Bu komponent o‘qituvchining o‘quv-tarbiyaviy jarayonni samarali tashkil etish, innovatsion metodlardan foydalanish va harbiy-amaliy mashg‘ulotlarni o‘tkazish ko‘nikmalarini qamrab oladi.

4. Refleksiv-baholash komponenti

O‘qituvchining o‘z faoliyatini tahlil qilish, baholash va takomillashtirishga bo‘lgan qobiliyatini ifodalaydi.

Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikni shakllantirishning nazariy asoslari

Kasbiy-pedagogik tayyorgarlikni shakllantirish quyidagi pedagogik nazariyalarga asoslanadi:

Faoliyat nazariyasi (A.N. Leontev) — o‘qituvchini faol subyekt sifatida tayyorlash;

Kompetensiyaviy yondashuv — kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo‘naltirilgan ta’lim;

Shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim — o‘qituvchi shaxsining individual imkoniyatlarini rivojlantirish;

Tizimli yondashuv — kasbiy tayyorgarlikni yaxlit pedagogik tizim sifatida ko‘rish.

Ushbu yondashuvlar chaqiruvga qadar ta’lim o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida nazariy-metodik asos bo‘lib xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, chaqiruvga qadar boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligi murakkab va ko‘p komponentli pedagogik jarayon hisoblanadi. Uning nazariy asoslarini chuqur o‘rganish, zamonaviy pedagogik yondashuvlarni amaliyotga joriy etish ta’lim sifatini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu tayyorgarlik o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularni jamiyat oldidagi mas’uliyatli vazifalarni bajarishga tayyorlashga yo‘naltirilgan bo‘lishi zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – T.: "Iqtisod-moliya", 2006.
2. Ubaydullayev Sh., Gafurov B., Ortiqov O. Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik: 10-sinf uchun darslik. – Toshkent: "ILM ZIYO", 2017. – 192 b.
3. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – T.: "Sano-standart", 2010.
4. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. – T.: "Sano-standart" nashriyoti, 2017. – 416 bet.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 29-iyundagi 267-son qarori. Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ishlari samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida.
6. Muslimov N.A. Kasbiy ta'lim o'qituvchisining kasbiy shakllanishi. – T.: Fan nashriyoti, 2004.
7. Kasbiy pedagogika. Ma'ruza matnlari. – Termiz: Termiz davlat universiteti, 2013.
8. Mirzayeva Sh. Pedagogik dasturiy vositalar asosida talabalarni kasbiy-pedagogik tayyorgarligini rivojlantirish metodikasi // ARES, 2021, Vol. 2, №12. – B. 1480-1489.
9. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – T., 2020.